

Ekler

Kur'ân-ı Kerim ve Kânûn-ı Esâsî

Kolcalı Abdülaziz (haz. Abdullah Taha İmamoğlu)*

Kolcalı Abdülaziz Bey'in Kânûn-ı Esâsî'nin şer-i şerife uygun olduğunu ortaya koymak ve meşrutiyetin esaslarının Kur'ân-ı Kerim'le mutabık olduğunu vurgulamak için yazdığı bu risalenin tam adı *Kur'ân-ı Kerim ve Kânûn-ı Esâsî: Hürriyet, müsavât, usûl-i meşveret, hürriyet ve hududu*'dur. Müellifin belirttiğine göre bu yazı ilk defa 8 Eylül 1908 tarihli *Metin Gazetesi*'nde yayımlanmış ve akabinde çevresindeki bazı dostlarının talebi üzerine risale olarak neşredilmiştir.

Kolcalı Abdülaziz Bey'in bu risalesinde 1876 tarihli Kânûn-ı Esâsî'den önce Osmanlı Devleti'nin anayasasının Kur'an olduğu ve imparatorluğun da bu kanuna dayandığını ifade eden görüşler ortaya konulmuştur.

1863 yılında Gulca'da doğan Abdülaziz Bey, 1900'lü yılların başında İstanbul'a yerleşmiş, İkdam ve Metin gazetelerinde yazarlık, Enderun'da Arapça öğretmenliği ve idarecilik yapmıştır. Ayrıca Türkiye-Çin ilişkilerinde etkin bir isim olmuş ve İslâm'ın Çin'deki tarihine dair yazılar kaleme almıştır.¹

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1 Ayrıntılı bilgi için bkz. Tarık Zafer Tunaya, Amme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyet'in Siyasi Tefekküründe 'İslamcılık' Cereyanı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, XIX/3-4, (1954) s. 665-668; <http://turkish.cri>.

Metinde zikredilen ayetlerin mealleri verilirken Süleyman Ateş'in *Kur'an-ı Kerim Meali* tercih edilmiştir. Hadislerin tahrirleri yapılmış ve az sayıdaki Arapça ifadeler tarafımızdan tercüme edilmiştir. Metni daha sistematik kılmak için başlıklar numaralandırılmıştır.

Kolcalı Abdülaziz'in başlıca eserleri şunlardır: 1. *Reddiye* (Mahmud Bey Matbaası, İstanbul 1317/1899, 15 sayfa): Eserin kapağında *Beyrut'da Neşrolunan Semarâtül-Fûnun Gazetesinin Fonografa Dair Şer'i Şerife Mugayir bir Makalesi* yazmaktadır. Risalede belirtildiğine göre bu yazı Trablus gazetesinde yazılan *Suâlu garîb ve cevabû men ahkere mucîb* adlı makaleye bir reddiye niteliğindedir. Kolcalı, bu risalede Arapça makalenin tercümesini yapmış ve mezkur iddiaya cevaplar vermiştir; 2. *Çin'de Din-i Mübin-i İslam ve Çin Müslümanları* (Mahmut Bey Matbaası, İstanbul 1901, 38 sayfa); 3. *Kur'an-ı Kerim ve Kânûn-i Esâsî*, (Vezir Hanı 48 Numaralı Matbaa, Dersaadet 1326/1908, 13 sayfa); 4. *Sual ve Cevaplı Ulum-ı Diniye* (Ahmed Saki Bey Matbaası, Dersaadet 1327/1909, 86 sayfa); 5. *İslâmiyet ve İttihad-ı Anasır ve Adalet, Müsavat, Meşrutiyet, Hâkimiyet-i Milliye, Gayrimüslimlerin Hukuku ve Beyannameyi Şeyhülislâm*, (Enderun-ı Hümayun Eser-i Terakki Şirketi, 1911, 48 sayfa); 6. *Rasûlullah Efendimizin Vasiyetleri ve Bir Teklif-i Mühim* ([y.y.], İstanbul 1330/1911, 54 sayfa)*; 7. *Bir Çin Âlimi Nazarında İstikbal-i Şarkın Yeni Güneşi Gazi Mustafa Kemal Hz. Umum Türklerin ve Bütün İnsaniyetin İttihadı* (İstanbul: 1933, Zaman Kitaphanesi, 23 sayfa) Cumhuriyet Gazetesi'nin 25 Şubat 1933 tarihli sayısında bu kitabın tanıtımı "Uzak Şark ahvaline derin vukufu bulunan Türk âlimlerinden Kolcalı Abdülaziz Bey'in tahrir ve neşrelediği Şarkın yeni güneşi Gazi Mustafa Kemal Hazretleri eseri bize Şarkî Asya'nın Türk inkılâbına karşı bakışını pek güzel tasvir ediyor" şeklinde verilmiştir.

İfâde-i Merâm

Metin Gazetesi'nin 11 Şabân 1326/8 Eylül 1908 tarihli ve 29 numaralı nüshasında hürriyet, müsâvât, usûl-i meşveret ve Kânûn-i Esâsî'nin Kur'an-ı Kerim'e muvâfık olduğunu muhtevî ve medeniyet-i İslâmiye'nin esasını hâvî bir bend neşretmiş idim. Bu bendin bir risale şekline ifrâğ edilmesi İslâm, hırs-tiyandan öteden beri teveccühlerine mazhar olmakla müftehir bulunduğum

cn/882/2013/09/24/1s152286.htm; Şükrü Hanioglu, "Meşrutiyet", *DİA* c. XXIX, s. 388-393; İsmail Kara, *İslamcuların Siyasi Görüşleri I*, s. 183-192.

* "Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, Hüdayi Efendi, Kütüphane nr. 000638; Millet Kütüphanesi, Ali Emiri, Şeriye, Kütüphane nr. 000603.

bazı zevât tarafından tavsiye edildiğinden mezkûr bendin *Kur'ân-ı Kerîm ve Kânûn-ı Esâsî, hürriyet, müsâvât, usûl-i meşveret, hürriyet ve hududu* nâmıyla tadîl ve tevsî ederek maraz-ı intişâra vaz'ına ictisâr eyledim.

Abdülaziz

Kur'ân-ı Kerîm ve Kânûn-ı Esâsî

1. Hürriyet, müsâvât, usûl-i meşveret

Malumdur ki insan bu âlem-i hayâta münferiden gelmek ve sâha-i tabiatta müctemian yaşamak mecburiyetindedir.

Bu hâl insanın tabii olan ihtiyaçlarındandır. İnsan bu ihtiyâc-ı tabîyesine itaata nasıl mecbur ise hürriyet, müsâvât gibi fitrî, cibillî olan ihtiyaçlarını dahi tesviyeye öyle mecburdur.

İnsan fitraten, cibilleten mâlik olduğu havâicini tahsîl ve tasarrufta ne gibi kavânîn ve vezâife tâbi ise mensûbu bulunduğu heyet-i ictimâiyenin efrâd ve erkânı dahi o kavânîne tâbidir. Bu kavânîn hukûk-ı tabiiye, hukûk-ı ictimâiye, hukûk-ı medeniye, hukûk-ı şeriye nâmlarıyla mevsûmdur.

Beşerin terakkisi, teâlisi, saadeti bu kavânîne riayet sayesinde vücûd bulur. Bu kavânîn nazarında herkes birdir. Hiç bir kimse için istisnâiyet yoktur. Fakat Hurşîd-i füyûzât-ı şerîat-ı garrâ-yı Ahmediye'nin meşrik-ı hidâyetinden infilâk ve fûrûzânından evvel âlem-i beşer kesif bir hicâb-ı zulüm ve vahşet ve itisâfla mestûr ve küre-i arzın mamûr kısımları Fars Devleti'yle Roma İmparatorluğu'na tâbi bulunur idi. Roma İmparatorluğu'na tâbi bulunan akvâm bir takım tekâlîf-i itisâfiye ve cevriye altında inliyor idi. Bu imparatorluğun bu halini *Larousse Ansiklopedisi*'nde yani *Muhîtu'l-Maarif*inde alâ vechi'l-icmâl Roma'nın nizâmâtı ne idi? Serlevhasıyla şu yolda tarif ve izah ediyor: "Vahşet ve itisâf Roma'da nizâmât ve kavânîn sûretlerinde musavver ve mürettep idi. Vatanperverlik libâs-ı vahşeti iktisâ ederek ebnâ-yı cinsinin malını gasb etmek ve ecânibe düşman nazarıyla bakmak şefkat ve merhamet gibi mezâyâ-yı insâniyeye itibar etmemek azamet ve faziletleri ebnâ-yı cinslerini kılıç ve kırbaç ile istikbâl etmek ve üserâ-yı harbiyeyi esarete mahkûm etmek ve şüyûha zafer arabalarını çektirmekten ibaret idi"

Larousse'un şu sözleri Roma'nın zulüm ve istibdâd ve tahakkümüne dair sözümüzün sıdkını isbata kâfidir. Fars Devleti'ne gelince bunun tâbiîni dahi ilm-i celîl-i târîhin kuyûdât ve şevâhidine göre Roma tâbiyeti gibi nimet-i

hürriyet ve müsâvâttan mahrûm ve mütegaliblerin tesahhur, istihzâ ve teca-vüzlerine maruz bulunuyor idi.

Kur'ân-ı azîmü's-şânın eğer hak, onların keyiflerine uysaydı, gökler, yer ve bunların içinde bulunan kimseler bozulur, giderdi." [Mü'minûn, 23/71] âyet-i kerîmesinin mantûk-ı münîfi üzere ecnâs-ı nev-i beşer bu iki devletin müteneffiz mütegaliblerin zulüm ve istibdâdından felaketten felakete ye'sden ye'se dûçâr oluyor idi. Âlem-i nev-i beşerî böyle bir hicâb-ı kesif-i felaket ve sefalet-i muhîta olduğu bir sırada idi ki Mekke-i Mükerrreme eyyedehâ Allâhu ilâ yevmi'l-kıyâmın ufk-ı mübârekinden âfitâb-ı cihân-efrûz-ı İslâmiyet kemâl-i azamet ve şevketle tulû' ve buzûg eyledi. Bu hurşîd-i azamet ve şevketin felek-i kâinata terakkisi, teâlisi, devamı, ebediyeti saadet-câzib bir kânun-ı kudsi-i lâ-yetagayyer-i ilâhî ile temin olundu. İşte böyle bir namus-ı hükümet ve adaletle âleme şeref-vürûd eden dîn-i mübîn-i İslâm evvela Kur'ân-ı azîmü's-şânın Cüz Yirmi Altı[daki] Hucurat sûresinin "Ey nâs! Cümleniz bir zevc ve zevceden mütevellid bir mahluksunuz ve sizden birinizin diğerinize karşı hiç bir itibar ve meziyeti yoktur. Ve sizin şubelere, fırkalara, kabilelere münkasim olmanız yek diğerinizi bilmeniz içindir. Ve ancak sizden hukûk-ı tabiiye, ictimâiye, medeniye, şeriyeye riayet edenler ind-i ilâhîde mükerrrem ve muhteremlerdir" meâl-i münîfindeki on üçüncü "Ey insanlar! Biz sizi bir erkek ve bir kadından yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah yanında en üstün olanınız, (günâhlardan) en çok korunmanızdır. Allah bilendir, haber alandır." [Hucurât, 49/13] âyet-i kerime-siyle [ifade buyurdu.]

Sâniyen nâtık-ı hikmet-i adalet, şârih-i nass-ı müsâvât ve hürriyet, ruh-ı cesedi'l-kevneyn sallâllahu aleyhi ve sellem Efendimiz hazretlerinin;

"Cenâb-ı Hakk ni'met-i celîle-i İslâmiyet ile câhiliyet kâbâilinin kibr ü nahvetlerini ve asalet ile tefâhurunu mahv buyurdu. Çünkü bütün insanlar âdemden müteşâib ve müteferrik ve Âdem dahi türabdan mahlûktur. Bunun için insanlar kâffe-i hukûkta yeksân ve müsâvidirler. Ve yekdiğerlerine karşı hiç bir meziyet ve rüchâniyetleri yoktur. Ve ancak tabiî, ictimâî, medenî, şer'î olan hukuka riayet edenler huzûr-ı İlâhî'de muhterem ve mükerrremlerdir. Ey Muhammed'in (sav) kızı Fatıma, amm ve halaları Abbas ve Safiyye! Huzûr-ı İlâhî'de benden size bir fâide yoktur. Ve herkes kendi ameliyle mücâzedir. Benim amelimden size ve sizin amelinizden bana bir menfaat yoktur"

mefhûm-ı ulviyyet-meâlindeki “Şüphesiz ki Allah İslamiyet’le sizden cahiliyyetin kibir ve gururunu gidermiş, aba ve ecdatla böbürlenmeyi de kaldırmıştır. Çünkü insanlar Âdem’denidir. Âdem de topraktandır. Allah katında en kıymetliniz O’ndan en çok sakınanınızdır.”² “Ey Abbas! Ey Peygamber’in halası Safiye! Ey Muhammed’in kızı Fatıma! Ben sizi hiçbir şekilde Allah’ın azabından koruyamam. Benim amelim bana, sizin ameliniz de sizedir.”³ ehâdîs-i şerîfeleriyle bilâ-fark umûm insanların kâffe-i hukuk-ı tabiiye ve medeniye ve ictimâiyede yeksân ve müsâvî olduklarını ilân ve bu münasebetle servet, asalet, kuvvet, ruhâniyet perdeleriyle imtiyâz davasında bulunan müteneffizlerin, mütegaliblerin, müstebidlerin nev-i beşere olan tahakkümlerini, tasallutlarını mahv u iptal ve hukukta müsâvât, kânûn-ı adaletini umûma teşmîl buyurdu.

Sâlisen hukukun icrâ ve tenfizine memur olan ulü’l-emre itaatın lüzûmu Cüz Dört[teki] Nisa sûresinin elli dokuzuncu “Ey vahdâniyyet-i İlâhiyye’ye iman edenler! Allah’a, Resûlüne, ulü’l-emre itaat ediniz” mazmûn-ı şerîfindeki “Ey iman edenler, Allah’a itaat edin, Peygamber’e itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de itaat edin. [Nisâ, 4/59] âyet-i kerîmesiyle beyân ulü’l-emre ve erkâna tedvîr-i umûrda istişarenin ârâ-yı ümmete müracaatın vücûbunu Cüz Üç[teki] Âl-i İmrân sûresinin yüz altmış beşinci “Ey Habibim! Allah’ın rahmet ve inayetiyle mülayim oldun. Şayet galîz ve haşinü’l-kalb olaydın ümmetin hep etrafından dağılırlar idi. Bunlara afv u safh ile muamele et. Allah’tan mağfîretlerini dile. Bununla beraber işte kendileriyle istişare eyle. Bir işe azmettiğin vakit Allah’a mütevekkil ol. Hüdâ ehl-i tevekkülü sever.” Cüz Yirmi Altı[daki] Şûrâ sûresinin otuz sekizinci ve “Allah’ın makbûlü olan mü’minlerin umûr-ı mesâlihi aralarında meşveret ile cereyan eder” meâllerindeki “Allâh’ın rahmeti sebebiyledir ki, sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılır, giderlerdi. Öyleyse onların kusurlarından geç, onlar için mağfîret dile. İşini onlara danış.” [Âl-i İmrân, 3/159] İlâ âhirihi. “Rablerinin çağrısına gelirler, namazı kılarlar. İşleri, aralarında danışma iledir.” [Şûrâ, 42/38] İlâ âhirihi. Âyât-ı kerimeleriyle îzâh ve nev-i beşeri giriftâr ve ducâr olduğu zulmet-i ye’s ve felaketten tahlîs ve bu vesâil-i hikemiyye ile âlemin her tarafında hakikî, ilmî, hikemî, edebî, fennî, mesûdiyyet-i beşeri muhtevî medeniyetler tesis buyurdu. İslâmiyet’in tesis buyurduğu bu medeniyet-i âliyenin fuyûzât-ı nûraniyesi hayret-bahş, hârîka-nûmâ, bir hareket ile cihânî saadetlere, terakkîlere mamuriyetlere gark eyledi. Medeniyet-i İslâmiye’den fûrûzân olan envâr-ı terakkî ve saadet semâvâta yükseldi.

2 Rabi b. el-Habîb, *Müsned*, Dâru’l-Hikme, Beyrut, 1994, I, 170.

3 Beyhakî, *Şuabu’l-îmân*, Mektebetü’r-Rüşd, Riyad, 2003, c. IX, s. 507.

Bu füyûzâtı bu envârı gören her kavim, her kabile o cevâhir-ı nûr-ı enverden istifade, istifâza, istinâre için şitâbân oldu. Endülüs Afrikalılara, Garblılara; Buhârâ, Kazanîlere, Çinlilere, Fergânîlere merkez-i istifâza oldu.

Garblılar, Endülüs medeniyet-i İslâmiye'sinden aldıkları füyûzât-ı ilmiye ve fikr ü fenniye XIX. asrın nısf-ı evvelinden itibaren istifade ettiler. Ve bu gün ki terakkiyât-ı fenniye, havârik-i sınıâiyeye vâsıl oldular.

İşte medeniyet-i İslâmiyye'nin bu füyûzât-ı zâhire ve meâliyât-ı sâtıası binâ-yı rasînin hürriyet, müsâvât, usûl-i meşveret rükünlerine müstenid ve bu rükünlerin dahî hükm-i hikmet-i münîf-i Kur'ân'la müeyyed ve müşeyyed bulunmasının netâic-i âliyesindedir.

Kur'ân-ı azîmüş-ş-şân medeniyet-i İslâmiye bünyân-ı âlisini böyle erkân üzere tesis ettiği gibi bu erkânın hâle ve zevâlden muhafazasını dahi birçok mevâdd-ı mahsûsa ile temin buyurduğundan o maddelerin Kânûn-ı Esâsî'ye temas eden kısımları ber-vech-i âtî bast u beyân edilmiştir.

2. Hürriyet ve Hududu

İctimâyla yaşamak mecburiyetinde bulunan akvâm-ı beşeriyenin hukuk-ı şahsiye ve ictimâiyelerinin tecavüzden mahfûz âdât ve muâmelât-ı kavmiyelerinin hedef-i istihzâ ve tesahhur olmaktan masûn bulunması müsâvât-ı hukûk kânûn-ı celîlinin bahş buyurduğu umûr-ı vâcibe-i hikemiyedendir. Her heyet-i ictimâiye için bu emr-i vâcib-i hikemînin muhafazası temin ve mesâlih-i şahsiye ve ictimâiyyeyi tekeffül eden mevâddın hududunu tahdîd ve tayin ve muktezasıyla amel etmesi lâzımdır.

Bu lüzûm-ı ictimâiyyenin muktezâsıyla amel eden her kavim arasında imtizâc, meveddet, muhabbet, musâdakât, muhâlasat, terâhum, teâvun gibi mezâyâ ve fezâilin istikrâr edeceği ve bu fezâil ve meâlî üzere teessüs eden bir medeniyetin tezelzülde masun ve ilelebed payidar kalacağı ve hasâisten ârî, hâlî bulunan diğer medeniyetlere tefevvuk ve tadrîci o medeniyetleri dâire-i saadetine, menba-ı feyzine muhît-i hayatına celb edeceği beyandan müstağni bir emr-i tecârib-meâl ve hakâik-iştimâldir.

İşte bu fezâil, bu mezâyâ, bu meâlî, bu mekârim, bu tecârib, bu hakâik bütün şaşaaıyla medeniyet-i İslâmiye'de bâsire-pîrâdır. Çünkü medeniyet-i İslâmiye'nin merci-i hikemîsi ve bütün fezâil ve mekârimin menbaı olan Kur'ân-ı Kerîmü-ş-şân evvelâ hürriyet ve müsâvât-ı hukûk kânûn-ı celîlini

bilâ-tefrîk-i cins ve mezheb umûm akvâm-ı beşeriyeye teşmîl ettiği yukarıdaki faslımızda görülmüştür.

Sâniyen bu kânûn-ı celîlin halelden muhafazasını temîn için Cüz Yirmi Altı[daki] Hucurât suresinin 11. ve 12. “Ey iman edenler! Bir topluluk bir diğeri alaya almasın.” İlä âhirihi. “Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının.” İlä âhirihi. [Hucurât, 49/11-12] ayetlerinde müminlerden bir kavmin akvâm-ı muhtelif-i beşeriyeden diğeri bir kavmi ve müminâtattan bir tâifenin tavâif-i muhtelif-i nisâiyeden diğeri bir tâifeyi istihzâ, tayîb etmesi, şeyn-i nakîsa verici isimler, lakaplar ile nidâ, davet edilmesi sûizanda, teccüss-i uyûbda gıybette yani arkadan uyûbu tezkâr ve ifşâda bulunmasının asla câiz olmadığını tasrîh ve mahall-i müsâvât olan bu maddelerden sûret-i şedîdede men etmiştir.

Sâlisen bütün seyyiât ve kabâihin tevlîdini ve heyet-i ictimâiyenin tedennî ve inhitâtını mücib olan cehlden, kizbden şürb-i hamrdan tahzîr etmiştir.

Râbian irtikâbı hukûk-ı şahsiye ve umumiyenin ihlâl ve ifsâdını müstelzim olan Cüz On Beş[teki] Benî İsrâîl suresinin 21-22, 30-32, 35 ve 36. ayetlerinde putperestlikten, ebeveyne ihanet etmekten, malı israftan, zinadan, yetim malını yemekten, haksız kan dökmekten, bilmediğini söylemekten nehyetmiştir.

Hâmisen gerek medeniyet-i İslâmiye'nin dâire-i saadet-ihtivâsında ve zîr-i cenâh-ı re'fet ve şefkatinde ve gerek hâricinde bulunan edyân ve mezâhib-i muhtelif-i tâbiyyetini kerhen ve cebren İslamiyet'e idhâlden ve husûsât-ı sâirede ezâ ve cefâdan ve bunlar hakkında müsâvât ve adâlete adem-i riâyetten Cüz Üç[teki] Bakara ve Cüz On Bir[deki] Yunus ve Cüz Yirmi Sekiz[deki] Mümtehine surelerinin 256, 99 ve 8. “Dinde zorlama yoktur.” [Bakara, 2/256] İlä âhirihi. Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzünde bulunanların hepsi elbette topyekûn iman ederlerdi. Böyle iken sen mi mü'min olsunlar diye, insanları zorlayacaksın? İlä âhirihi. [Yunus, 10/99] Allah, sizi, din konusunda sizinle savaşmamış, sizi yurtlarınızdan da çıkarmamış kimselere iyilik etmekten, onlara âdil davranmaktan men etmez. Şüphesiz Allah, âdil davrananları sever. [Mümtehine, 60/8] ayetlerinde menetmiştir.

Sâdisen Cüz On Sekiz[deki] Nûr suresinin birçok âyâtında vezâif-i muâmelât-ı âileyi tayîn “Her biriniz birer çobansınız ve hepiniz sürünüzden

mesulsünüz.”⁴ hadîs-i şerifinde vezâif-i ailiyeden reîs-i aileyi mesul tutmuştur. İşte buraya kadar keşîde-i silk-i sutûr-ı fahr ü mübâhât edilen âyât-ı celîle-i Kur’âniye ve ehâdîs-i şerîfe-i nebeviye hürriyet, müsâvât ve usûl-i meşveretin şeriat-ı garrâ-yı Ahmediye’nin esaslarından bulunduğunu bildirdiği gibi bu esasların halelden muhafazasını temin eden esbâb ve levâzımı dahi vâzıh bir surette gösterdiğini beyâna hâcet yoktur.

Bu esas ve levâzımıyla hareket eden medeniyet-i İslâmiye evvelleri yukarıda gördüğümüz harika-nümâk, veleh-bahşâ terakkileri, teâlîleri üstatlıkları göstermiş sonraları ise mahza aks-i esastaki ameliyenin neticesi olarak tedennilere, teşettütlere, felaketlere düçâr olmuştur.

Medeniyet-i İslâmiye’nin bu hâl-i vehâmet-encâmını gören hilâfet-i mufahhama-i İslâmiye ve millet-i muazzama-i Osmaniye Kur’ân-ı azîmu’ş-şân’ın evvelden bahş buyurmuş olduğu hürriyet, müsâvât, usûl-i meşveret ve levâzımıyla ameli mutazammın olan Kânûn-ı Esâsî ile harekete bu kere tecdîden başlamışlardır ki inâyet-ı hakk ve meded-i ruhâniyet-i Hazreti Peygamberî ile medeniyet-i İslâmiye ve Osmaniye’nin evvelki şaşaa-i teâlîyât, debdebe-i terakkiyât, havârik-i sînââtına vâsıl olacağına şüphe yoktur. Ve minellâhi’t-tevfîk

el-Âciz el-Müftekir ilâ Allahi azze ve celle

Abdülaziz es-Sînî el-Kolcalı

4 Ebû Dâvûd, “Harâc”, 1.